

Flash News 10, 2026

Η πρόσφατη κατάρρευση των γεννήσεων (2009-2024) σε περιφερειακό επίπεδο

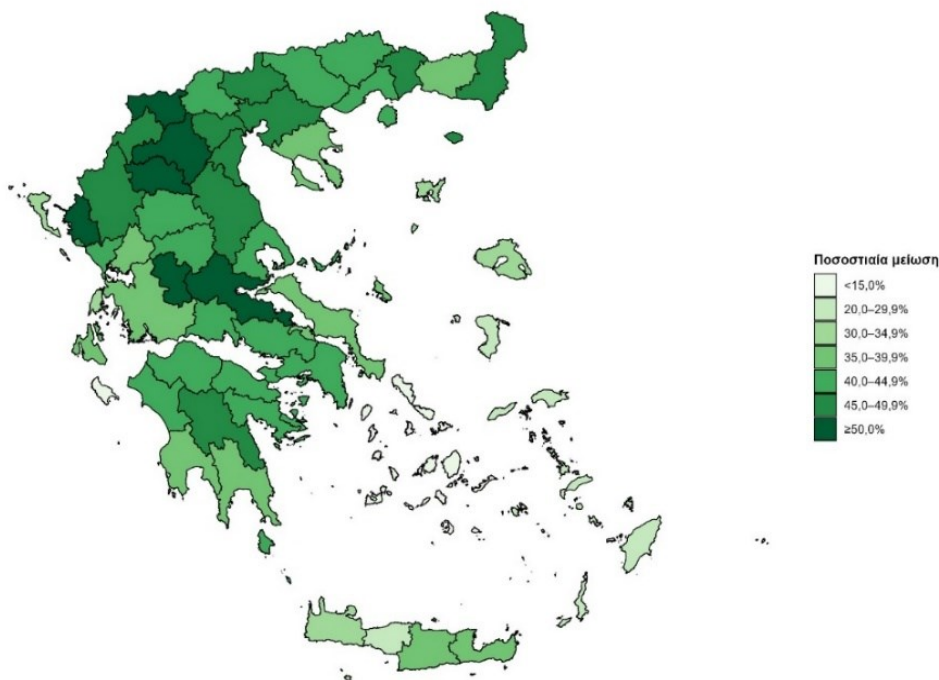
Βύρων Κοτζαμάνης*

Σημαντικές αλλαγές επήλθαν στην γεννητικότητα μετά το 1950 στη χώρα μας καθώς οι γεννήσεις από 148 χιλ. κατά μέσο όρο το 1979-80 περιορίστηκαν στις 67 χιλ. το 2024-25 ενώ η μέση ηλικία στην απόκτηση των παιδιών αυξήθηκε κατά έξι σχεδόν έτη (από 26,2 στα 32,2 έτη αντίστοιχα). Η μείωση αυτή που ξεκίνησε τα τέλη της δεκαετίας του '70 και συνεχίζεται - αν εξαιρέσουμε την περίοδο 2003-09 που είχαμε μια μικρή αύξηση εξαιτίας κυρίως της μαζικής, μετά το 1990, εισόδου αλλοδαπών - οφείλεται στην πτώση της διαγενεακής γονιμότητας των γυναικών καθώς αυτές που γεννήθηκαν στα τέλη της δεκαετίας του '50 απέκτησαν 2,0 παιδιά^[1] ενώ όσες γεννήθηκαν γύρω από το 1985 λιγότερα από 1,5. Η μείωση αυτή αποτυπώθηκε φυσικά και στους ετήσιους δείκτες γονιμότητας που από 2200 παιδιά/1000 γυναίκες το 1979-80 έχουν περιορισθεί στα 1240 το 2024-25. Την ίδια δε περίοδο, εξαιτίας και της αύξησης των θανάτων τα φυσικά ισοζυγία συρρικνώνονται, και μετά το 2010 γίνονται αρνητικά. Έτσι αν το 1971-80 είχαμε 638 χιλ. περισσότερες γεννήσεις από θανάτους, την επόμενη δεκαετία το πλεόνασμα περιορίστηκε στις 276 χιλ. και την μεθεπόμενη στις 22 χιλ. ενώ την δεκαετία 2011-20 είχαμε 267 χιλ. περισσότερους θανάτους από γεννήσεις και την τελευταία πενταετία (2021-25) 290 χιλιάδες.

Η πρόσφατη κατάρρευση το γεννήσεων σε περιφερειακό επίπεδο

Οι γεννήσεις στη χώρα μας, όπως αναφέραμε ήδη, από 117,7 χιλιάδες την διετία 2008-09 περιορίζονται σε 66,7 χιλιάδες το 2024-25 και στην κατάρρευσή τους αυτή συνέβαλε και η πρόσφατη μείωση του πλήθους των γυναικών 25-44 ετών^[2] (-480 σχεδόν χιλιάδες και -28%) που οφείλεται κυρίως στο ότι φθάνουν πλέον σε αναπαραγωγική ηλικία όλο και λιγότεροι νέοι και νέες εξαιτίας της μετά το 1980 προαναφερθείσας πτώσης των γεννήσεων, και, δευτερευόντως, εξαιτίας του αρνητικού μετά το 2010 μεταναστευτικού ισοζυγίου στις ηλικίες αυτές (βλ. και ΙΔΕΜ, Flash News 9, 2026, Η κατάρρευση των γεννήσεων μετά 2008-2009 στην Ελλάδα).

Μείωση των γεννήσεων ανάμεσα στο 2009 και το 2024 στους Νομούς

Εξετάζοντας ειδικότερα τις μεταβολές των γεννήσεων σε χαμηλότερα επίπεδα από αυτό του εθνικού, για την περίοδο 2009-2024 για την οποία διαθέτουμε δεδομένα ανά Νομό^[3], θα διαπιστώσουμε σημαντικές διαφοροποιήσεις. Ειδικότερα, ενώ οι γεννήσεις ανάμεσα στα δυο αυτά έτη στην χώρα μας μειώθηκαν κατά 42% (από 117,44 σε 68,31 χιλ.), σε έξι Νομούς της ηπειρωτικής Ελλάδας (Θεσπρωτία, Γρεβενά, Φθιώτιδα, Κοζάνη, Ευρυτανία και Φλώρινα) η μείωση υπερέβη

* Καθ. Δημογραφίας, Διευθυντής ερευνών ΙΔΕΜ

το 50% και σε άλλους δέκα κυμάνθηκε από 45-50%, ενώ στον αντίποδα σε έξι νησιώτικούς Νομούς ήταν μικρότερη του 30%, και σε δυο από αυτούς, -Κυκλάδες και Ζάκυνθο-, μικρότερη ακόμη και του 15% (Χάρτης)

Αν επιπλέον λάβουμε υπόψη και τις μεταβολές της θνησιμότητας και δημιουργήσουμε για την περίοδο 2009-2024 τον λόγο «θάνατοι ανά 100 γεννήσεις», θα διαπιστώσουμε ότι αυτός κυμαίνεται στους Νομούς από 79 έως 276 (133 σε εθνικό επίπεδο). Τα Δωδεκάνησα, η Ξάνθη και τρεις από τους τέσσερις Νομούς της Κρήτης (Χανιά, Ρέθυμνο και Ηράκλειο) είχαν την περίοδο αυτή λιγότερους θανάτους από γεννήσεις (λόγος <100) ενώ σε άλλους πέντε Νομούς οι θάνατοι ήταν λίγο περισσότεροι (λόγος 101-125). Αντιθέτως 17 Νομοί που βρίσκονται όλοι στην ηπειρωτική Ελλάδα είχαν από 175 έως 276 θανάτους ανά 100 γεννήσεις και σε εννέα από αυτούς υπερδιπλάσιους των γεννήσεων θανάτους. Οι διάφορες δε ανάμεσα στις τρεις Νομούς της Κρήτης, την Δωδεκάνησα, την Ξάνθη και στους εννέα Νομούς της ηπειρωτικής Ελλάδας στους οποίους αντιστοιχούν 2 ή και περισσότεροι ακόμη θάνατοι ανά γέννηση (Τρικάλων, Αρκαδίας, Κιλκίς, Καρδίτσας, Άρτας, Ευρυτανίας, Φωκίδας, Γρεβενών και Σερρών) είναι σημαντικές.

Δεν είναι ταυτόχρονα τυχαίο ότι οι Νομοί που την περίοδο 2009-24 είχαν αναλογίες θανάτων/γεννήσεις πολύ υψηλότερες του μέσου εθνικού όρου συγκαταλέγονται ανάμεσα σε εκείνους που είχαν ανάμεσα στο 2009 και το 2025, με βάση τις εκτιμήσεις της ΕΛΣΤΑΤ, τις εντονότερες μειώσεις (>-10%) του πληθυσμού τους, ενώ αντιθέτως σε όσους η αναλογία θάνατοι ανά 100 γεννήσεις ήταν πολύ μικρότερη του μέσου όρου της χώρας συγκαταλέγονται στην ομάδα εκείνη που κατέγραψε είτε μια περιορισμένη μείωση είτε ακόμη και μια μικρή αύξηση του πληθυσμού της.

Τέλος, το 2024, τελευταία χρονιά για την οποία διαθέτουμε στοιχεία αντιστοιχούν σε εθνικό επίπεδο 184 θάνατοι/γέννηση έναντι μόλις 92 το 2009. Ο ίδιος όμως λόγος σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων (Π.Ε.), κυμαίνεται από 49 έως 376 θάνατοι ανά 100 γεννήσεις. Πέντε μόνον από τις 74 Π.Ε. (Θήρας, Μυκόνου, Κω, Νάξου, Ρεθύμνου) είχαν λιγότερους θανάτους από γεννήσεις (λόγος <100) ενώ αντιθέτως σε 17 που βρίσκονται όλες σχεδόν στην ηπειρωτική Ελλάδα καταγράφηκαν από 250 έως 376 θάνατοι ανά 100 γεννήσεις. Οι διάφορες δε ανάμεσα στην Π.Ε. Θήρας όπου είχαμε διπλάσιο αριθμό γεννήσεων από θανάτους και τις Π.Ε. Σερρών, Ευρυτανίας και Γρεβενών όπου αντιστοιχούσαν 3,5 ή και περισσότεροι ακόμη θάνατοι ανά γέννηση, είναι τεράστιες.

Τίθεται φυσικά το ερώτημα. Που οφείλονται οι σημαντικές αυτές διαφοροποιήσεις; Για να απαντήσουμε πρέπει να υπενθυμίσουμε - απλοποιώντας στο έπακρο - ότι:

1) Οι γεννήσεις κάθε χρονιά σε κάθε ενότητα (Νομό, Π.Ε, Δήμο) εξαρτώνται βασικά από το πλήθος των γυναικών 25-45 ετών (γυναικών που ανήκουν προφανώς σε διαφορετικές γενεές καθώς οι νεότερες από αυτές έχουν γεννηθεί πριν από 25 χρόνια και οι μεγαλύτερες πριν από 45 χρόνια) και από την τελική τους γονιμότητα, τον αριθμό δηλ. των παιδιών που θα αποκτήσουν όσες τεκνοποιούν την ίδια χρονιά ανάμεσα 25 και τα 45 τους, και, 2) ο αριθμός των θανάτων κάθε χρονιά εξαρτάται βασικά από το πλήθος των ηλικιωμένων ατόμων σε κάθε ενότητα και από τις πιθανότητες ανά ηλικία που τα άτομα αυτά έχουν να αποβιώσουν μετά τα 65 τους την ίδια χρονιά. Έτσι πχ. αν δυο ενότητες έχουν κάποια χρονιά τον ίδιο αριθμό κατοίκων (100.000) αλλά στην μεν πρώτη οι γυναίκες ηλικίας 25-45 ετών είναι 30.000 ενώ στην δεύτερη 15.000, με τις γυναίκες να κατανέμονται ανά ηλικία, στις δυο αυτές ενότητες, με τον ίδιο τρόπο έχοντας, ταυτόχρονα τα ίδια ανά ηλικία ποσοστά γονιμότητας, θα καταγράψουμε στην πρώτη τον διπλάσιο αριθμό γεννήσεων από την δεύτερη. Ή, ακόμη αν στις δυο αυτές ενότητες οι 65 ετών και άνω είναι 15.000 και 30.00 αντίστοιχα, ενώ η κατανομή τους και οι πιθανότητες θανάτου ανά ηλικία είναι η ίδια, θα έχουμε στην δεύτερη τον διπλάσιο αριθμό θανάτων.

Τα ανωτέρω μας επιτρέπουν να ερμηνεύσουμε σε μεγάλο βαθμό, την διαφοροποιημένη ανά Νομό μεταβολή τόσο των γεννήσεων όσο και των Φυσικών Ισοζυγίων ανάμεσα στο 2009 και το 2024. Ειδικότερα:

i) Οι Νομοί με τις μεγαλύτερες ποσοστιαίες μειώσεις των γεννήσεων είχαν αφενός μεν στην γενεά του 1960 χαμηλή γονιμότητα (μικρότερο αριθμό παιδιών/γυναίκα) και ταχύτερη και εντονότερη συρρίκνωσή της στις επόμενες γενεές, αφετέρου δε ταχύτερη μείωση του πλήθους των γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας.

ii) Οι Νομοί που είχαν λιγότερους θανάτους από γεννήσεις χαρακτηρίζονται τόσο από ηπιότερη μείωση των γεννήσεων και ηπιότερους ρυθμούς αύξησης των ηλικιωμένων τους όσο και από πολύ νεανικούς πληθυσμούς καθώς συγκρατήσαν ένα μεγάλο τμήμα των νέων τους ενώ προσέλκυσαν και άλλους, τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό.

Οι διαφοροποιημένοι επομένως ανά Νομό ρυθμοί μείωσης της γονιμότητας των γενεών και αύξησης της δημογραφικής γήρανσης σε συνδυασμό με την διαφοροποιημένη εσωτερική και εξωτερική μετανάστευση είναι οι βασικές αιτίες των προαναφερθεισών μεταβολών.

[1] Ο μέσος αυτός όρος υποκρύπτει όμως σημαντικές διαφοροποιήσεις καθώς στην γενεά του 1960 σε πέντε Νομούς ο μέσος αριθμός παιδιών/γυναίκα είναι μεγαλύτερος του 2,3 στον Νομό Ξάνθης ενώ υπολείπεται του 1,7 στην Φωκίδα, Κιλκίς, Ηλεία, Ευρυτανία και Βοιωτία.

[2] Ο ρυθμός μείωσης των 25-44 ετών θα επιβραδυνθεί την επόμενη εικοσαετία ενώ αναμένεται και μια επιβράδυνση τόσο της αύξησης της ήδη υψηλής μέσης ηλικίας στη γέννηση όσο και της μείωσης της διαγενεακής γονιμότητας των νεότερων γενεών με αποτέλεσμα οι γεννήσεις το 2026-2045, εν απουσία θετικού μεταναστευτικού ισοζυγίου να κυμανθούν με μικρές σχετικά διακυμάνσεις γύρω από τις 65 χιλιάδες.

[3] Λόγω της διαχρονικότητας των δεδομένων χρησιμοποιείται η παλαιότερη διοικητική διαίρεση των Νομών και όχι η υφιστάμενη των Περιφερειακών Ενοτήτων.